

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/344313087>

Ciddi Boş Zaman Kariyeri Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Article · September 2020

CITATIONS
0

READS
3

3 authors, including:

Tebessüm Ayyıldız Durhan
Gazi University

17 PUBLICATIONS 13 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Ali Selman Özdemir
Cyprus International University

15 PUBLICATIONS 2 CITATIONS

[SEE PROFILE](#)

Ciddi Boş Zaman Kariyeri Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması *

Validity And Reliability Study of Serious Leisure Career Scale

Tebessüm Ayyıldız Durhan** - Ali Selman Özdemir*** - Suat Karaküçük****

Abstract: In this study, it is aimed to present a valid and reliable measurement tool in order to measure the serious leisure career which is defined as the path to devotion in that pursuit, from being enthusiastic for a challenge. In the research, the first application was made after the pilot application, the KMO-Barlett test was performed with the data obtained from 290 university students, and the sample size was tested (.90; 2052, 218, $p < 0.001$), and then a 3-dimensional structure was obtained by exploratory factor analysis. In line with the exploratory factor analysis, the cut-off value was determined as .40 and the question pool consisting of 13 items in total was reduced to 11 items by removing the load-bearing items from the item pool; factor loads consisting of benefit, social impact and career expectancy sub-dimensions have a structure ranging from .65 to .85. In addition to the factor analysis results in which 69% of the total variance was explained, the internal consistency coefficients were taken, and were found as .87, .75 and .81 for each sub-dimension, respectively. Serious leisure career scale total internal reliability coefficient was found as .88. Confirmatory factor analysis was performed to test the validity and accuracy of the structure obtained after the exploratory factor analysis. It is seen that CFA performed after test-retest provides evidence of construct validity (RMSEA .074, SRMR 0.46, NFI 0.97, CFI 0.98, NNFI 0.98, χ^2 / df 2.64). As a result, a valid and reliable measurement tool has been put forward in determining serious leisure career.

Structured Abstract: Leisure activities such as participation in extracurricular activities, social gatherings, chances of physical exercise, participation in amateur sports organizations, participation in volunteerism practices, participation in non-governmental organizations, professional experience, part-time or summer vacation employment can be used to increase serious leisure career, are important intermediaries (Loughead,

* Çalışmada kullanılan veriler 2019 yılında elde edilmiştir.

** Arş. Gör. Dr. Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon Bölümü
Res. Asst. Dr. Gazi University Faculty of Sports Science, Department of Recreation
ORCID 0000-0003-2747-6933
tebessum@gazi.edu.tr

*** Dr. Öğr. Üyesi, Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu
Asst. Prof. Dr. Cyprus International University, School of Physical Education and Sports
ORCID 0000-0003-1736-7602
ozdemiraliselman@gmail.com

**** Prof. Dr. Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Rekreasyon Bölümü
Prof. Dr. Gazi University Faculty of Sports Science, Department of Recreation
ORCID 0000-0001-9144-7307
ksuat@gazi.edu.tr

Cite as/ Atıf: Ayyıldız Durhan, T., Özdemir, A. S., Karaküçük, S. (2020). Ciddi boş zaman kariyeri ölçeği geçerlik ve güvenirlik çalışması, *Turkish Studies - Social*, 15(3), 953-963. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.41728>

Received/Geliş: 12 February/Şubat 2020

Accepted/Kabul: 25 April/Nisan 2020

Copyright © INTAC LTD, Turkey

Checked by plagiarism software

Published/Yayın: 30 April/Nisan 2020

CC BY-NC 4.0

1989). Therefore, it can be said that career opportunities obtained at leisure provide unique contributions for the future of the career. In this regard, in this study, it was aimed to illuminate the serious leisure career journeys of students studying in the faculties of sports and fine arts, primarily settled with aptitude test, and scale items were created accordingly. The analysis aims to reveal an effective measurement tool for measuring serious leisure career.

The items in the measurement tool were designed based on Stebbins' Serious Leisure Theory and the experimental form was created as 13 items by getting expert opinions. The pilot study was tested to determine the meaning integrity of 20 students and the final form was put forward. The study group included in the research consists of 593 university students studying at the School of Physical Education and Sports at Zonguldak Bülent Ecevit University and the Faculty of Fine Arts. The data were obtained with the test-retest method, which is performed at 4-week intervals. In the light of the data obtained from 290 participants, exploratory factor analysis was performed and the measurement tool was finalized, and confirmatory factor analysis was performed with the data obtained during the retest conducted with 303 participants.

In the analysis of the data; The sample size was tested by performing the KMO-Barlett test (.90; 2052, 218, $p < 0.001$), and then a 3-dimensional structure was obtained by exploratory factor analysis. In accordance with the exploratory factor analysis, the cut-off value was determined as .40, and the question pool consisting of 13 items in total was reduced to 11 items by removing the items that loaded each other from the item pool, and a structure consisting of three sub-dimensions ranging from .65 to .85 was obtained. In addition to the factor analysis results in which 69% of the total variance was explained, the internal consistency coefficients were taken, and were found to be .87, .75 and .81 for each sub-dimension, respectively. Serious leisure career scale total internal reliability coefficient was found as .88. Confirmatory factor analysis was performed to test the validity and accuracy of the structure obtained after the exploratory factor analysis. It is seen that DFA performed after test-retest provides evidence of construct validity (RMSEA .074, SRMR 0.46, NFI 0.97, CFI 0.98, NNFI 0.98, χ^2 / df 2.64).

In addition to possible situations such as career stress, career unplanned, taking solid steps in a serious leisure career are the determining factors in the career of individuals. From this point on, it is becoming more and more important to measure serious leisure career and make plans accordingly. In the light of all this information, it was determined that the research findings related to the measurement tool, which was tried to be developed in order to determine a serious leisure career, were valid and reliable in measuring the serious leisure career. Expressions on the scale are suitable for revision and adaptation for future use in different sample groups. In this sense, the study; In our country, where the awareness that a career can be built with leisure time is not yet established and there is not enough awareness about this issue, it is important to plan similar researches on individuals and communities that carry out serious leisure activities in different interests such as sports, art, daily life hobbies, volunteering. Burada yer verilen tablolar aşağıdaki örneğe uygun olarak verilmelidir.

Keywords: Serious, Leisure, Career, Scale Development

Öz: Bu araştırmada bir uğraş için hevesli olmaktan, o uğraşta adanmışlığa giden yol olarak tanımlanan ciddi boş zaman kariyerinin ölçülmesi adına geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada pilot uygulama sonrası ilk uygulama yapılmış, 290 üniversite öğrencisinden elde edilen veriler ile KMO-Barlett testi yapılarak örneklem büyüklüğü test edilmiş (.90; 2052, 218, $p < 0,001$) ardından yapılan açımlayıcı faktör analizi ile 3 boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Yapılan açımlayıcı faktör analizi doğrultusunda kesme değeri .40 olarak belirlenmiş, toplamda 13 maddeden oluşan soru havuzu, birbirine yük veren maddelerin madde havuzundan çıkartılmasıyla 11 maddeye indirilmiştir; fayda, sosyal etki ve kariyer beklentisi alt boyutlarından oluşan faktör yükleri .65 ila .85 arasında değişen bir yapı elde edilmiştir. Toplam varyansın %69'unun açıklandığı faktör analizi sonuçlarının yanı sıra iç tutarlılık katsayıları alınmış, her alt boyut için sırasıyla .87, .75 ve .81 olarak bulunmuştur. Ciddi boş zaman kariyeri ölçeği toplam iç güvenilirlik katsayısı ise .88 olarak saptanmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonrası elde edilen yapının geçerliliğini ve doğruluğunu test etmek üzere doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Test tekrar test sonrası yapılan DFA'nın yapı geçerliliğine kanıt oluşturduğu görülmektedir (RMSEA .074, SRMR 0.46, NFI 0.97, CFI 0.98, NNFI 0.98, χ^2/df 2.64). Sonuç olarak ciddi boş zaman ve kariyerini belirlemede geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı ortaya koyulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ciddi, Boş Zaman, Kariyer, Ölçek Geliştirme

Giriş

Stebbins (2014), ‘ciddi boş zaman yaşantıları yoluyla kariyer elde etmeyi’, bir uğraş için hevesli olmaktan, o uğraşta adanmışlığa giden yol olarak tanımlamaktadır. Kendimizde eksik olanı tamamlamak için çıkılan yolda, bir hobi edinerek ya da bir aktiviteye ‘heves’ ederek başlayan süreç, bizlere profesyonel bir kariyer sağlayabilmektedir. Stebbins (1992), otuz yılı aşkın bir süre ‘Ciddi Boş Zaman’ kuramı üzerine disiplinler arası çalışmalar yürütmüş ve kavramı; ‘Katılımcının kendisi için ilginç ve tatmin edici özelliklere sahip bir aktiviteyle hobi amaçlı, amatör ya da gönüllü olarak sistematik bir şekilde uğraştığı süreçte, gereken özel yetenek ve bilgi kombinasyonunun dışı vurumu ile bir kariyer elde etmesi’ olarak tanımlamıştır. Boş zamanı; ‘ciddi boş zaman’, gündelik boş zaman’ ve ‘proje tabanlı boş zaman’ olmak üzere üç alt başlıkta ancak ‘Ciddi Boş Zaman Perspektifi’ çatısı altında ele alan Stebbins, ‘Ciddi Boş Zaman’ı oluşturan katılımcı profilini ise ‘Amatörler’, ‘Hobiciler’ ve ‘Gönüllüler’ olmak üzere üçe ayırmıştır (Gould ve diğ., 2008).

Ciddi boş zaman katılımcıları, altı belirleyici ile özellikle gündelik boş zaman değerlendirme uğraşları ile ilgilenen bireylerden ayrılmaktadırlar. Bu özellikler; ‘boş zamanda gerçekleştirilen faaliyet konusunda sebat etmek, boş zaman kariyeri elde etmek, kişisel ve kayda değer bir efor sarf etmek, somut ve kalıcı faydalar sağlamak, aktivite kaynaklı sosyal bir dünya yaratmak ve sosyal bir topluluğun üyesi haline gelmek, aktivite ile güçlü bir bağ oluşturmak’ şeklinde özetlenebilir (Stebbins, 1999). Bu örnekte yer alanlar, etkinliklerine aynı zamanda inşa ettikleri kariyerleri gözüyle bakmakta, etkinliklerini boş zaman kariyeri olarak sürdürmektedirler. Faaliyetlerinin sosyal dünyasına dahil olarak benzersiz bir bağlılık geliştirmektedirler. Başarma, üstesinden gelme ve kendini geliştirme gibi faydalar elde ederler. Faaliyetlerinin kimi zaman oldukça zorlayıcı olacağını ve sebat gerektireceğini bilmektedirler. Faaliyetlerinde bilgi ve beceri edinmek için önemli ölçüde kişisel çaba harcarlar. Ayrıca kendilerini etkinlikleri yoluyla daha iyi ve daha güçlü bir şekilde ifade etmektedirler (Elkington ve Stebbins, 2014; Stebbins, 2015).

Amatör bir ressamın veya müzisyenin sokakta sanatını icra ederek geçimini sağlaması veya ek gelir elde etmesi, konservatuarda okuyan bir öğrencinin eğitim aldığı enstrüman ile ilgili özel ders vermesi ya da okul saatleri dışında bir gruba dahil olarak olası bir kariyere adım atması, amatör bir fotoğrafçının yeteneklerini geliştirerek bu uğraşını mesleği haline getirmesi, el sanatları ile uğraşan insanların bir müddet sonra bu becerilerini sanat atölyelerine, ürünlerini sattıkları bir boyuta taşımaları gibi; spora hobi veya boş zaman değerlendirme amacıyla başlayan bireylerin zaman içerisinde uğraştıkları branşa kendilerini adayarak, becerilerini geliştirerek, bilgi ve donanımlarını artırarak, amatör veya profesyonel düzeyde oyuncu olmaları veya bu branşta hakem, antrenör, idareci, kondisyoner, maç istatistikçisi olarak kariyerlerini sürdürmelerinin temelinde, bu aktiviteye ilk başladıkları heves/uğraş/hobi/boş zaman değerlendirme günlerinden, aktiviteyi ciddiye almaya başladıkları, aktivitede kendilerini geliştirmek için çeşitli fedakarlıklarda buldukları, zorlandıkları, maddi-manevi yıprandıkları ve sonuçta kariyer hedeflerine ulaştıkları ‘Ciddi Boş Zaman’ yaşantısının gerçekleştiği günlere uzanan bir süreç yatmakta ve bu tür süreçler, ciddi boş zaman uğraşları ile bu doğrultuda elde edilen kariyer durumuna verilebilecek örnekler arasında yer almaktadır (Fenerbahçe Spor Kulübü futbol takımı teknik ekip ve oyuncu kadrosunda Roberto Carlos, Alex de Souza, Zico gibi dünyaca ünlü ve çok sayıda Brezilyalı olduğu 2006-2012 yılları arasında takımın Portekizce-İngilizce tercümanlığını henüz 19 yaşında yapmaya başlayan Samet Güzel; öğrenci değişim programı ile herkesin daha tanınmış ve koşulları bilinen ülkeleri tercih ettiği bir dönemde (2003) kendi isteği ile Brezilya’yı seçmiş, bu ülkede Portekizce öğrenerek Türkiye’ye dönmüş, Fenerbahçe Tv’ye kendisini anlatan bir mail atmış, ertesini gün gelen davet üzerine yaklaşık iki yıl cüzi bir kazançla okul saatleri sonrasında yardım ve öğrenme amaçlı kulüp televizyonuna emek vermiş, kulübün tercümanının askere gitmesi ile kendisine gelen teklifi kabul ederek

profesyonel kariyerine adım atmaya başlamıştır. Bu süreçte Mimar Sinan Üniversitesi'nde gördüğü eğitime ara vermek durumunda kalan Samet Güzel'in, kendi çabası ve eforuyla gittiği yabancı bir ülkede sınırlı imkanlarla öğrendiği ikinci dil ve kişisel girişimciliği, kariyeri için sebat etmesi, ona ve onun gibi adını duymadığımız birçok ciddi boş zaman katılımcısına gelecekteki kariyerini hazırlamaktadır. Samet Güzel, Fenerbahçe kariyeri sonrası edindiği tecrübeleri bireysel teşebbüse taşıyarak, kurduğu reklam şirketleri ile hizmet sektöründe iş veren olarak yoluna devam etmekte, şu anki ciddi boş zaman uğraşı olarak spor yöneticiliği bölümünde eğitim almakta, günün birinde futbol kariyerine daha büyük sorumluluklarla geri dönmek istediğini ifade etmektedir).

Ciddi boş zaman kariyerine verilebilecek bir diğer örnekte ise; 2008 yılından bu yana Gazi Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Rekreasyon Bölümü ve ANOBDER (Ankara Otistik Bireyler Derneği) tarafından gönüllülük esaslarına dayalı yürütülen Otistik Bireyler Spor Eğitim Projesi (OSEP) kapsamında, hafta sonları ve yaz aylarında gönüllü olarak çalışan kimi üniversite öğrencileri, OSEP bünyesinde edindikleri tecrübelerini, zaman içerisinde dezavantajlı gruplar üzerine aldıkları hareket eğitimleri ile geliştirerek bu alanda kendilerine kariyer edinmeyi başarmışlardır (Karaküçük, 2012). Bu bağlamda ciddi boş zaman kariyerine bakıldığında; ders dışı faaliyetlerine katılım, sosyal toplantılara katılım, fiziksel egzersiz yapma şansı, amatör spor organizasyonlarına katılım, gönüllülük uygulamalarına katılım, sivil toplum kuruluşlarına katılım, mesleki tecrübe edinme, yarı zamanlı veya yaz tatilindeki istihdam gibi kariyer gelişimini arttırmak için kullanılabilir boş zaman faaliyetleri ciddi boş zaman kariyerinin önemli araçlarıdır (Loughead,1989). Dolayısıyla boş zamanda elde edilen kariyer olanakları kariyer geleceği için de eşsiz katkılar sunmaktadır denilebilir. Bu doğrultuda bu çalışmada, öncelikli olarak yetenek sınavı ile yerleşilen spor ve güzel sanatlar fakültelerinde okuyan öğrencilerin bu alanda yaşadıkları ciddi boş zaman kariyeri yolculuklarını aydınlatma amacı güdülmüş ve ölçek maddeleri bu doğrultuda oluşturulmuştur. Yapılan analizler ciddi boş zaman kariyerini ölçmede etkin bir ölçüm aracı ortaya koymayı hedeflemektedir.

Yöntem

Ölçüm aracı yer alan maddeler Stebbins'in Ciddi Boş Zaman Kuramına dayandırılarak dizayn edilmiş ve denemelik form uzman görüşleri alınarak 13 madde olarak oluşturulmuştur. Yapılan pilot çalışma 20 öğrenci üzerinde anlam bütünlüğünün belirlenmesi yönünde test edilmiş ve nihai form ortaya koyulmuştur. Nihai form ile yapılan araştırma süreci Helsinki Deklerasyonu Prensipleri'ne uygun olarak yapılmıştır.

Araştırmada yer alan çalışma grubu Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesinde Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu ile Güzel Sanatlar Fakültesinde öğrenim gören 593 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Veriler 4 hafta arayla yapılan test tekrar test yöntemiyle elde edilmiştir. 290 katılımcıdan elde edilen veriler ışığında açıklayıcı faktör analizi yapılarak ölçüm aracına son hali verildikten sonra 303 katılımcıyla yapılan tekrar test devamında elde edilen veriler ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır.

Verilerin analizinde; örneklem grubunun büyüklüğünün test edilmesi amacıyla yapılan KMO ve Barlett testi sonuçları örneklem grubunun (.90, $p<0,001$) yeterli büyüklükte olduğunu destekler nitelikte olduğu belirlenmiştir. Açıklayıcı faktör analizi ile verilerin faktör yükleri, açıkladığı varyans değerleri betimlenmiş, aynı zamanda her faktör için iç güvenilirlik katsayıları alınmış, uyum geçerliği ve yakınsak geçerlik bulguları ile yapı doğrulanmıştır. Elde edilen yapının doğrulanması adına doğrulayıcı faktör analizi aşamasına geçilmiştir. Yapılan analizlere dair bulgular aşağıda gösterilmektedir.

Bulgular**Tablo 1:** Ciddi Boş Zaman Kariyeri Ölçeğine Dair KMO ve Barlett Testi Sonuçları

KMO ve Bartlett's Testi		
Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Uyum Ölçüsü	0.901	
Barlett Küresellik Testi	χ^2	2052.218
	sd	78
	p	0.000

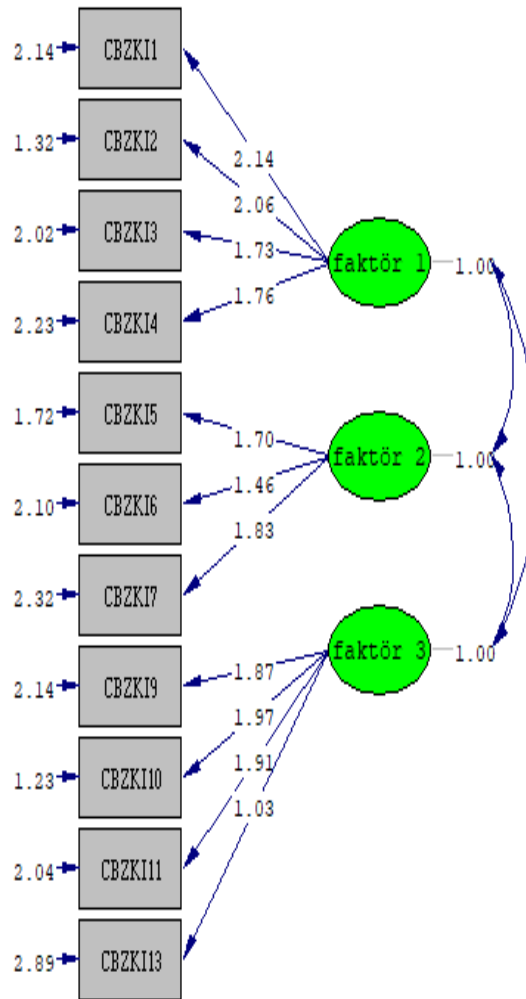
Kaiser Meyer Olkin Örnekleme Grubunun yeterliliğine yönelik test sonuçları ile Barlett Küresellik testi sonuçları örnekleme grubunun yapılacak analizler için yeterli olduğunu gösterir düzeydedir (.90; 2052.218, $p < 0,001$).

Tablo 1: Ciddi Boş Zaman Kariyeri Ölçeğine Dair Açıklayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Madde	Fayda	Sosyal etki	Kariyer beklentisi	Açıklanan Varyans
1 Sürdürdüğüm aktivite, okuduğum bölüme hazırlanmamda yardımcı oldu.	0.855			%47.7
2 Sürdürdüğüm aktivite, yetenek sınavını kazanmamda etkili oldu.	0.840			
3 Sürdürdüğüm aktivite, okuduğum bölüme adaptasyon sürecinde fayda sağladı.	0.787			
4 Sürdürdüğüm aktivite, ders geçme konusunda avantaj sağladı.	0.716			
5 Sürdürdüğüm aktivite, bölümdeki diğer öğrenciler arasında popüler olmamı sağladı.		0.760		%11.68
6 Sürdürdüğüm aktivite, üniversitedeki diğer öğrencilerle sosyal ilişkiler kurmamı kolaylaştırdı.		0.788		
7 Sürdürdüğüm aktivite, üniversiteyi temsilen katıldığım çeşitli turnuva/organizasyonlarda yeni yerler görmemi sağladı.		0.768		
9 Üniversiteden mezun olduktan sonra sürdürdüğüm aktivite ile ilgili kariyer beklentim var.			0.655	%10.29
10 Sürdürdüğüm aktiviteyi, üniversiteden mezun olduktan sonraki çalışma yaşamı için bir avantaj olarak görüyorum.			0.741	
11 Sürdürdüğüm aktiviteyi iş bulma ile ilgili bir avantaj olarak görüyorum.			0.666	
13 Üniversiteden mezun olduktan sonra sürdürdüğüm aktivite ile ilgili kendimi geliştirmeye devam etmek istiyorum			0.798	
	Toplam			%69.64

Yapılan açıklayıcı faktör analizi doğrultusunda kesme değeri .40 olarak belirlenmiş, toplamda 13 maddeden oluşan soru havuzu, maddelerin birbirine yük veren maddelerin madde havuzundan çıkartılmasıyla 11 maddeye indirilmiştir. Ölçekte yer alan 8 ve 12. Maddeler ölçüm aracından çıkartıldığında geriye üç alt boyuttan oluşan faktör yükleri .65 ila .85 arasında değişen bir yapı elde edilmiştir. Toplam varyansın %69'unun açıklandığı faktör analizi sonuçlarının yanı sıra ciddi boş zaman kariyeri ölçeği toplam iç güvenirlilik katsayısı ise .88 olarak saptanmıştır.

Şekil 1: Doğrulayıcı faktör analizi diyagramı

Chi-Square=108.38, df=41, P-value=0.00000, RMSEA=0.074

Açımlayıcı faktör analizi sonrası elde edilen yapının geçerliliğini ve doğruluğunu test etmek üzere doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Test tekrar test sonrası yapılan DFA'nın yapı geçerliliğine kanıt oluşturduğu görülmektedir (RMSEA .074, SRMR 0.46, NFI 0.97, CFI 0.98, NNFI 0.98, χ^2/df 2.64).

Tablo 3: Uyum Ölçüleri Ve Model Uyumu İçin Sınır Değerleri

Uyum Ölçüsü	İdeal Uygunluk Değerleri	Kabul Edilir Uyum	Uyumsuzluk	Elde edilen değerler
RMSEA	0-0.05	0.05-0.09	> 0.10	0.74
CFI	1	0.90-0.99	<0.90	0.98
NNFI	1	0.95-0.99	<0.95	0.98
χ^2/df	<=2	2-5	5+	2.64

Yakınsak geçerlik

Faktöre ilişkin maddelerin faktör yüklerinin karelerinin toplamının madde sayısına bölünmesiyle bulunan bir geçerlik yöntemi olan yakınsak geçerlilik (AVE) analizi bulgularına göre AVE değerlerinin her bir alt boyut için 0.50'nin üzerinde olması beklenir (Yaşlıoğlu, 2017). Dolayısıyla ölçüm aracına ilişkin ifadelerin birbirleriyle ve oluşturdukları faktörle ilişkili olduklarını saptamada önemli bir araçtır. Tabloda belirlenen veriler yakınsak geçerliliğin sağlandığına işaret etmektedir.

Tablo 4: Yakınsak Geçerlik Bulguları

Alt boyutlar	AVE
Fayda	1.26
Sosyal etki	1.27
Kariyer beklentisi	1.21

Iraksak geçerlik

Ölçeğin ayırma geçerliğini sınamak için alt boyutlar arası korelasyon analizi yapılmıştır. Yapılar arasındaki korelasyonlar .537 ile .615 arasında değişmektedir. En zayıf ilişki sosyal etki ve kariyer beklentisi arasında saptanırken en yüksek ilişki ise fayda ve sosyal etki alt boyutlarında gözlemlenmiştir. Tüm yapılar arasında pozitif yönlü korelasyon olduğu görülmektedir. Bu durum alt boyutlar arasında olumsuz alt boyut bulunmamasıyla açıklanabilir.

Tablo 5: Iraksak Geçerlik Bulguları

		Fayda	Sosyal etki	Kariyer beklentisi
Fayda	Pearson Korelasyon	1		
	Sig. (2-tailed)			
	N	303		
Sosyal etki	Pearson Korelasyon	0,615**	1	
	Sig. (2-tailed)	0,000		
	N	303	303	
Kariyer beklentisi	Pearson Korelasyon	0,585**	0,537**	1
	Sig. (2-tailed)	0,000	0,000	
	N	303	303	303

p<0,001;0,05

Tartışma ve Sonuç

Ciddi boş zaman Stebbins'in (1992; 2001) boş zaman kariyeri, çaba, kalıcı fayda, azim, kendine özgü manevi değerler yaratma ve etkinlik ile bütünleşme alt başlıkları ile değerlendirdiği bir kavramdır. Akgül ve diğerlerinin (2016) azim, anlamlı çaba, boş zaman kariyerinde ilerleme, boş zaman kariyer olasılığı, kişisel zenginleşme, kendini gerçekleştirme, kendini ifade etme, bireyselliğini ifade etme, öz imaj, kendinden tatmin olma, kendince eğlenmek, rekreasyon, finansal geri dönüş, grup çekiciliği, grup başarıları, grup idamesi, özgün ahlaki değerler ve uğraşla özdeşim alt başlıklarında değerlendirdiği kapsamlı bir olgudur. Ciddi boş zaman kariyerine bakıldığında ise ciddi boş zaman kariyerine yönelik fayda, sosyal etki ve kariyer beklentisi alt boyutları araştırma kapsamında belirlenmiştir.

Boş zamanda kariyer sahibi olma; boş zamanlarda ilgilenilen etkinlik ya da uğraşı üzerinde kişisel gelişim vasıtasıyla belirli aşamalar sonucunda yetkinlik kazanmak, (Stebbins, 2001) belirli boş zaman etkinliklerini kendilerine bir kariyer hedefi olarak görebilmesi adına yeterince önemli ve ilgi çekici bulmaları anlamına gelmektedir. Bu etkinlikleri hakkında gerçekleştirebilmek için katılımcıların dikkate değer bir çaba sarf etmeleri, belirli ölçülerde de bilgi, birikim ve tecrübe edinmeleri gerekmektedir (Green ve Jones, 2005).

Kariyer elde etme yolunda karşılaşılan zorlu şartları, katılımı sebat ile aşarak bu yolda ilerleme durumu ciddi boş zaman kariyeri olarak değerlendirilebilmektedir (Stebbins, 1992). Dolayısıyla bireylerin yaşantılarında elde ettikleri fayda, ciddi boş zaman etkinliklerine katılım yoluyla elde ettikleri sosyal etki ve bu doğrultuda geleceğe yönelik oluşan kariyer beklentisi ciddi boş zaman kariyerini hedeflemede önemli örüntüler ortaya koymaktadır. Diğer yandan ciddi boş zaman aracılığıyla kariyer gelişimi ile kendini tanıma, mesleki becerilerin geliştirilmesi, iş dünyasını anlama, sosyal ilişkiler, iletişim becerileri, zaman yönetimi, takım çalışması ve liderlik yeteneklerini geliştirmek ve aidiyet duygusu kazanmak, özerklik duygusu elde etmek gibi kazanımlar elde edilebilir (Loughead, 1989).

Gönüllülük çalışmaları ciddi boş zaman kariyeriyle iç içe geçmiş önemli bir kavramdır (Bendle ve Patterson, 2008). Yapılan araştırmalar gönüllülerin toplumsal duyarlılık ve gönüllülük faaliyetlerine katılım nedenleri arasında birinci sırada kariyer geliştirme olduğunu vurgulamaktadır. Gönüllülerin bireysel kazanımlarının, kariyer edinmek, üst düzey kişilerle görüşme fırsatı, tecrübe ve öğrenme, kişisel gelişim, çevre edinme, sosyal saygınlık, yeni arkadaş edinme ve sosyal ilişkiler kurma gibi çeşitli konular üzerinden değerlendirilebilmektedir (Erturan Öğüt, Yenel ve Kocamaz, 2013).

Bu çalışma kapsamında ise ciddi boş zaman kariyeri ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin yapılması amaçlanarak ilk aşamada 290 üniversite öğrencisinden elde edilen veriler ile KMO-Barlett testi yapılarak örneklem büyüklüğü test edilmiş (.90; 2052, 218, $p < 0,001$) ardından yapılan açımlayıcı faktör analizi ile 3 boyutlu bir yapı elde edilmiştir. Yapılan açımlayıcı faktör analizi doğrultusunda kesme değeri .40 olarak belirlenmiş, toplamda 13 maddeden oluşan soru havuzu, birbirine yük veren maddelerin madde havuzundan çıkartılmasıyla 11 maddeye indirilmiş, üç alt boyuttan oluşan faktör yükleri .65 ile .85 arasında değişen bir yapı elde edilmiştir. Toplam varyansın %69'unun açıklandığı faktör analizi sonuçlarının yanı sıra iç tutarlılık katsayıları alınmış, her alt boyut için sırasıyla .87, .75 ve .81 olarak bulunmuştur. Ciddi boş zaman kariyeri ölçeği toplam iç güvenilirlik katsayısı ise .88 olarak saptanmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonrası elde edilen yapının geçerliliğini ve doğruluğunu test etmek üzere doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Test tekrar test sonrası yapılan DFA'nın yapı geçerliliğine kanıt oluşturduğu görülmektedir (RMSEA .074, SRMR 0.46, NFI 0.97, CFI 0.98, NNFI 0.98, χ^2/df 2.64).

Alanyazın incelendiğinde, boş zaman kariyeri üzerine özellikle ülkemizde sınırlı sayıda çalışmaya ulaşıldığı görülmektedir (Elkington ve Stebbins, 2014; Kane ve Zink, 2004; Kim ve diğ., 2011; Mac Cosham ve Gravelle 2017a, 2017b; Pamm ve Sheranne, 2014; Piskunova, 2011; Raisborough, 2007). Ancak diğer yandan kariyer olgusuna yönelik alan yazında pek çok ölçüm aracına rastlanmaktadır. Bunlardan biri olan kariyer kararı verme yetkinliği ölçeğini geliştirme sürecinde araştırma örneklemimizle benzer şekilde 523 üniversite öğrencisinden elde edilen veriler üzerinde açımlayıcı faktör analizi yapılmış, ortaya çıkan beş faktörlü yapının sınanması için 424 üniversite öğrencisinden elde edilen farklı bir veri seti üzerinde doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Söz konusu araştırmada doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, araştırma bulgularımızla paralel olarak yapıyı doğrulamaktadır. KVVÖ'nün iç güvenilirlik katsayısı toplamda .97, faktörlerin her biri için ise .74 ile .93 gibi yüksek bir katsayı sergilemiştir. Elde edilen bulgular, KVVÖ'nün ve faktörlerinin üniversite öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinliği düzeylerini geçerli ve güvenilir olarak ölçebileceğini göstermektedir (Ulaş ve Yıldırım, 2016). Ortaya koyulan ölçüm aracına dair yapıyı

doğrulan bulgular araştırma bulgularımızla paralellik sergilemektedir. Ciddi boş zaman etkinlikleri, katılımı vasıtasıyla kariyer elde etmeyi hedefleyen, belirli kazanımlar elde eden üniversite öğrencilerinin kariyer kararı verme olasılığının da artması söz konusu olabilir. Dolayısıyla ciddi boş zaman kariyeri ölçümünün, kariyer kararı verme yetkinliğini doğrudan etkileyeceği düşünülen önemli bir parametre olduğunu söylemek doğru olacaktır.

Benzer şekilde Yusupu'nun (2015) geliştirmeye çalıştığı kariyer kararı ölçeği öğrencilerin kariyer kararı öncesi ve sonrası özellikleri baz alınarak öncelikle 30 alt boyuta olarak özetlenmiş, daha sonra benzer özellikleri birleştirilerek 7 alt boyuta indirilmiştir. 43 maddeye indirilen ölçüm aracının deneme formunda alınabilecek yüksek puan kararsızlığı, düşük puan ise kararlılığı ifade etmektedir. Analiz sonuçlarına göre maddeler bilinçli kariyer kararı, bilinçsiz kariyer kararı, çevresel etkenler adında 3 alt faktöre toplanmıştır. Araştırma bulgularımızda yer alan toplam varyansın %69'unu açıklayan yapının yanı sıra bu çalışmada toplam varyansın %45,43'ü açıklanmış, güvenilirlik bulguları, alt boyutlara yönelik iç güvenilirlik 0.85 ila 0.92 arasında değiştiğini göstermektedir. Ciddi boş zaman kariyer ölçeğine yakın psikometrik özellikler sergileyen kariyer kararı ölçeği geçerli ve güvenilir bir yapıda olduğunu doğrulamıştır.

Kalafat'ın (2012) yaptığı çalışmada Rottinghaus, Day ve Borgen (2005) tarafından geliştirilen Kariyer Geleceği Ölçeği'nin Türk örneklemindeki psikometrik özelliklerini incelemek amaçlanmış, çalışmamızın aksine bir uyarlama çalışması ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Ölçek, kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve iş piyasalarına ilişkin algılanan bilgi adı verilen üç alt boyuttan ve 25 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık analizleri kariyer uyumluluğu ve kariyer iyimserliği için güvenilir bir yapı ortaya koyarken iş piyasalarına ilişkin algılanan bilgi alt boyutunun .62 düzeyinde kaldığı gözlemlenmektedir. Araştırma bulgularımızın aksine düşük bir iç güvenilirlik katsayısı ortaya koyulduğu belirlenmiştir. Yapılan analiz sonuçlarının bireylerde pozitif kariyer planlama tutumlarını değerlendirmede Türk popülasyonu için kullanılabilir bir ölçüm aracı olduğu nitelendirilmiştir. Diğer yandan ciddi boş zaman kariyerinin kariyer planlamasında pozitif kariyer tutumları sergilemede önemli bir alt yapı oluşturmaktadır denilebilir.

Yine bir uyarlama çalışması olan Osipow ve diğerleri (1976) tarafından geliştirilen ve sonrasında Osipow (1987) tarafından revize edilen Kariyer Karar Ölçeği'ni (KKÖ) Türkçe'ye uyarlayan çalışmada, mevcut çalışmayla benzer şekilde test tekrar test tekniği kullanılmıştır. İlk çalışma grubundan elde edilen veriler ile yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonrasında ikinci çalışma grubu verileriyle DFA tekrarlanmış ve uyum iyiliği indeksleri yeterli bulunarak ölçeğe ilişkin iki faktörlü yapı doğrulanmıştır. Alt ölçekler için hesaplanan iç tutarlık katsayılarının araştırma bulgularıyla paralel şekilde .84, .86 aralığında olduğu görülmüştür (Büyükgöze Kavas, 2012). Diğer yandan üniversite öğrencilerinin kariyerle ilgili stres kaynaklarını ve zorlanmalarını ölçmek için geliştirilen Kariyer Stresi Ölçeği'ni (KSÖ) (Choi ve diğ., 2011) Türkçe'ye uyarlayarak ölçeğin psikometrik özelliklerini sınavan çalışmada ölçeğin yapı geçerliği kapsamında açıklayıcı faktör analizi yürütülmüş, KSÖ'nün güvenilirliğini sınamak amacıyla ise iç tutarlılık katsayısı ve 4 hafta arayla test-tekrar test güvenirliliği yöntemleri kullanılmıştır. KSÖ'nün Türkçe versiyonunun iç tutarlık katsayısı .94 olup, araştırma bulgularıyla benzer biçimde toplam varyansın %64.7'sini açıklayan geçerli ve güvenilir bir yapıda olduğu belirlenmiştir (Özden ve Sertel Berk, 2017).

Kariyer stresi, kariyer plansızlığı gibi olası durumların yanı sıra ciddi boş zaman kariyerinde sağlam adımlar atmak bireylerin kariyerinde belirleyici faktörler olmaktadır. Bu noktadan hareketle ciddi boş zaman kariyerini ölçmek ve bu doğrultuda planlamalar yapmak gün geçtikçe önem kazanmaktadır. Tüm bu bilgiler ışığında araştırma kapsamında ciddi boş zaman kariyerini belirlemek amacıyla geliştirilmeye çalışılan ölçüm aracına dair araştırma bulgularını, ciddi boş zaman kariyerini ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu belirlenmiştir. Ölçekteki ifadeler, gelecekte farklı örneklem gruplarında kullanılmak üzere revize edilmeye ve uyarlanmaya uygundur. Bu anlamda çalışma; serbest zamanlar ile bir kariyer inşa edilebileceği bilincinin henüz yerleşmediği ve

bu konuda yeterli farkındalığın olmadığı ülkemizde, spor, sanat, gündelik yaşama dair hobiler, gönüllülük gibi farklı ilgi alanlarında ciddi boş zaman değerlendirme aktivitelerini sürdüren birey ve topluluklar üzerinde benzer araştırmalar planlanabilmesi açısından önemlidir.

Kaynakça

- Akgül, B. M., Özdemir, A. S., Erturan Öğüt, E. E., Karaküçük, S. (2016). Ciddi boş zaman envanteri ve ölçümü: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Journal of Human Sciences*, 13(2), 2820-2838.
- Bendle, L., Patterson, I. (2008). Serious leisure, career volunteers and the organisation of arts events in a regional Australian city. *International Journal of Event Management Research*, 4(1), 1-11.
- Büyükgoze Kavas, A. (2012). Kariyer karar ölçeği'nin türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (38), 159-168.
- Elkington, S., Stebbins, R.A. (2014). *The serious leisure perspective: an introduction*. London, England: Routledge.
- Erturan Öğüt, E.E., Yenel, İ.F., Kocamaz, S. (2013). the reasons for and the benefits of participation of the volunteers in Turkish Sport Federations: an evaluation related to serious leisure theory. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4(1), 48-76.
- Gould, J., Moore, D., McGuire, F., Stebbins, R. (2008). Development of the serious leisure inventory measure, *Journal of Leisure Research*, 40, 47-68.
- Green, C., Jones, I. (2005). Serious leisure, social identity and sport tourism. *Sport in Society*. 8, 164-181. 10.1080/174304305001102010.
- Kane, M.J., Zink, R. (2004). Package adventure tours: markers in serious leisure careers. *Leisure Studies*, 23(4), 329-345.
- Karaküçük, S. (2012). *Terapatik rekreasyon-bir örnek uygulama: osep (otistik bireyler spor eğitim projesi)*. Ankara: Gazi Kitabevi,
- Kim, J., Dattilo, J., Heo, J. (2011). Taekwondo participation as serious leisure for life satisfaction and health. *Journal of Leisure Research*, 43(4), 545-559.
- Loughead, T.A. (1989). The use of leisure in career development. *Journal of Career Development*, 15(3),154-163.
- Mac Cosham B., Gravelle, F. (2017a). Leisure lifestyle's influence on serious leisure: A look at dropout amateur Junior ice hockey players. *Loisir et Société/Society and Leisure*, 40(2), 213-227.
- Mac Cosham B., Gravelle, F. (2017b). A model for achieving short-term and long-term goals in a leisure career. *Loisir et Société/Society and Leisure*, 40(3), 388-400.
- Pamm P., Sheranne F. (2014). Umpiring: a serious leisure choice. *Journal of Leisure Research*, 46(2), 184-202.
- Piskunova, I., (2011). *Seious leisure as a possible basis of future career*. Asmund, A., William J.F.K., Clements, S., Linda Z. (Editörler). *Resilience and unemployment*. Wien-Münster: Lit Verlag.
- Raisborough, J. (2007). Gender and serious leisure careers: a case study of women sea cadets. *Journal of Leisure Research*, 39(4), 686-704.

-
- Stebbins, R. (1992). *Amateurs, professionals, and serious leisure*. Montreal: McGill-Queen's University Press.
- Stebbins, R. (1982). *Serious leisure: A conceptual statement*. *Pacific Sociological Review*, 25(2), 251-272.
- Stebbins, R. (1992). *Amateurs, professionals, and serious leisure*. Montreal: McGill-Queen's University Press.
- Stebbins, R. (2001). *New directions in the theory and research of serious leisure*. Lewiston, NY: Edwin Mellen Press.
- Stebbins, R. (1999). *Serious leisure, in leisure studies: prospects for the twenty-first century*. Venture Publishing, State College, PA, 69-79.
- Stebbins, R. (2014). *Careers in serious leisure: from dabbler to devotee in search of fulfillment*. London, Palgrave Macmillan.
- Stebbins, R. (2015). *Leisure and positive psychology*. Basingstoke, England: Palgrave Macmillan.
- Ulaş, Ö., Yıldırım, İ. (2016). Kariyer kararı verme yetkinliği ölçeği'nin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Dergisi*, 6(45), 77-90.
- Veal, A.J. (2017). The serious leisure perspective and the experience of leisure. *Leisure Sciences*, 39(3), 205-223.
- Yaşlıoğlu, M.M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 46, Özel Sayı, 74-85.
- Yusupu, R. (2015). *Üniversite öğrencilerinde kariyer kararları ile mükemmeliyetçilik, öğrenme motivasyonu ve akademik başarı arasındaki ilişkiler*. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.